

Ольга Ігнат'єва

(Суми, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Сучасна аграрна наука і практика, впровадження елементів ринкового господарського механізму вимагають нових підходів до підготовки сільськогосподарських кадрів з високим рівнем професіоналізму і вмінням працювати у нових економічних умовах. Від компетентності, творчої активності молодих фахівців залежить сьогодні вирішення багатьох завдань, що стоять перед економікою України [2, с. 6].

Українська національна система освіти, формуючи сучасного фахівця, ставить перед вищими аграрними навчальними закладами завдання підготувати професіонала високого рівня з розвиненим почуттям громадянськості, поваги і гордості за власну державу. Принциповим визначено курс на формування регіональних галузевих університетських центрів. Нині створено такі центри на базі Сумського, Дніпропетровського, Житомирського, Луганського, Львівського, Миколаївського, Одеського, Полтавського, Уманського, Харківського, Херсонського аграрних університетів та академій, до складу яких увійшли профільні аграрні коледжі, технікуми області та їх структурні підрозділи з окремими знаками прав юридичної особи. Аналогічні центри формуються в деяких інших областях. У подальшому цей процес передбачається продовжити після узагальнення набутого досвіду в такому напрямі.

На жаль, нині організація і проведення навчально-виховної роботи у вищих навчальних закладах ускладнюється кризою в системі освіти, відсутністю у сучасній вищій школі обґрунтованих підходів щодо взаємодії навчального й виховного процесів. Старі форми, методи виховання не діють, утрачені авторитети, відсутні ідеали формування особистості. Тому так важливо розглядати виховний процес у вищому аграрному навчальному закладі як частину загальнокультурного процесу, пов'язаного з розвитком особистості,

у тісній взаємодії з економічною, політичною, культурологічною ситуацією в країні [1, с. 86].

За методом Пауло Фрейре освіта є практикою свободи, оскільки вона визволяє не меншою мірою педагога, аніж його учнів, від подвійного рабства мовчання й монологу. Обидва партнери визволяються, коли починають учитися: один — щоб пізнати себе як людину гідну, попри «тавро» неписьменності, злиднів чи технологічного неучтва, інший — щоб досягти здатності до діалогу, незважаючи на уніформу, яку йому нав'язала роль педагога як того, хто все знає. Центральною думкою Пауло Фрейре є така, що людина може бути освіченою лише тією мірою, щоб «проблематизувати» природну, культурну та історичну реальність, у яку вона «занурена».

Ставлення селян до таких процесів, як садження, збирання врожаю, ерозія та заліснення, пов'язане з їхнім ставленням до природи, до їхніх релігійних вірувань, їхніх цінностей тощо. Як структура ця культурна всеохопність не може бути змінена в будь-якій її частині без автоматичної реакції в інших її аспектах. Отже, агроном-педагог не може внести зміни у ставлення селян до конкретного аспекту життя, доки він не пізнає їхнього світогляду і не сприйматиме його у всій його цілісності. Вчений не применшує перешкод, що постають перед педагогами в сільських місцевостях. Однак для нього головна проблема цих людей — як досягти максимально ефективних результатів, не згаявши часу. Чи ведуть діалог і спілкування до втрати часу а, отже, до віддалення цілей у виробництві, такому життєво необхідному для національного розвитку? Дослідник вважає, що було б дуже наївно не прагнути до зростання виробництва в сільському господарстві. Але це зростання має ґрунтуватися на тій глибокій спорідненості, яка поєднує землеробів з природою і з їхнім історично-культурним простором. Але все втрачається, коли природні об'єкти чи соціальні структури змінені формально, а людська істота залишається незмінною, як і доти. Іншими словами, метою земельної реформи, як і всяких змін розвитку, є трансформація людей, а не проста зміна структур.

Друге зауваження Фрейре стосується особистого стилю педагога. Його власна педагогічна практика є підтвердженням того, що діалог можливий і що

педагоги повинні вчитися разом з тими, кого вони навчають. Фрейре вперто відмовляється грати роль харизматичного гуру, що роздає мудрість своїм спраглим учням. Обмін думками можливий лише за умови критичного ставлення іншої особи до нього.

Реформування аграрної освіти ставить перед вищими навчальними закладами низку завдань, з яких найважливішим, на нашу думку, є виховання освіченого, компетентного фахівця з високим рівнем громадянської свідомості та поваги до загальнолюдських цінностей, який органічно поєднував би високий професіоналізм, державний патріотизм, правову освіченість, почуття відповідальності, моральну стійкість.

Вся виховна робота у вищих аграрних навчальних закладах спрямовується на студента. Результативність цієї роботи залежить від багатьох компонентів, і в тому числі від якісного складу контингенту студентів університету.

Зазвичай сільські студенти здебільшого мало обізнані з міськими закладами культури. Як правило, вони позбавлені того інформативного поля, що доступне міській молоді. Тому такі форми позааудиторної роботи, як екскурсії до музею і відвідування театральних вистав, викликають у студентів не лише естетичне задоволення, але й значно розширює їх духовний рівень.

Іншою не менш важливою проблемою аграрного вищого навчального закладу виступає надмірна зосередженість на фахових дисциплінах. Між тим цілісний розвиток особистості передбачає гуманітаризацію навчального процесу. Отже, специфікою виховної роботи у вищих аграрних навчальних закладах виступає потреба у посиленні гуманітарного, естетичного та культурологічного спрямування виховного процесу.

Наукові дослідження та аналіз досвіду показує, що ефективність виховання значною мірою залежить від якісних показників професорсько – викладацького складу, добору кураторів академічних груп, керівників студентських об'єднань, клубів, гуртків тощо.

Специфікою діяльності професорсько–викладацького складу вищого аграрного навчального закладу є відсутність спеціальної психолого-

педагогічної підготовки, а саме її потребують викладачі професійно орієнтованого та спеціального циклу дисциплін, які прийшли на викладацьку роботу з виробництва або після завершення навчання в аспірантурі за профілем вказаного аграрного вищого навчального закладу. Дослідниця О.Полозенко у процесі дослідницької роботи встановила, що 83,6% викладачів-аграрників не мають психолого-педагогічної підготовки [3, с. 11]. Разом з тим викладачі аграрних вищих навчальних закладів мають глибокі фахові знання у галузі сільського і лісового господарств, ветеринарної медицини, науки, техніки, управління та ін.

Проте, виховання фахівця агропромислового комплексу має ряд своїх особливостей, пов'язаних зі специфічним способом діяльності і мислення. Фахівець-аграрій ні в якому разі не може виступати відчуженим технократом у своїй професії. Навпаки, вона вимагає від нього певних педагогічних навичок, адже йому доводиться роз'яснювати і переконувати певні групи селян, робити їх своїми однодумцями у процесі реформування сільського господарства. Тому вважаємо за доцільне виховувати в студентах високу культуру ділового спілкування.

Основною формою позааудиторної виховної діяльності у вищих аграрних навчальних закладах є мистецькі заходи. У контексті естетичного виховання на сучасному етапі мистецтво виступає найважливішим засобом духовно-естетичного перетворення особистості і формування в неї ціннісних орієнтацій.

У закладах аграрного спрямування виховна робота має свої специфічні особливості, які полягають в тому, що, виховуючи студентів на ідеях почуття патріотизму, відповідальності, моральності, також необхідно акцентувати увагу на формуванні інтелігентності. Основу інтелігентності складають культура професійна, моральна, політична, правова, естетична, екологічна, фізична, культура поведінки і побуту.

Інтелігентність передбачає самовдосконалення, як інтелектуальне, так і моральне. У час реформування аграрного сектора економіки потрібен фахівець-творець, здатний збагачуватися сам і збагачувати суспільство. Без знань не можна виробляти продукцію такої якості, яка була б конкурентоспроможною

на світовому ринку. Сьогодні, оволодіваючи професією, необхідно постійно вчитися новому, що є у світовій практиці [5; с. 1].

В основу навчально-виховного процесу вищих аграрних навчальних закладів на основі аналізу наукової літератури потрібно покласти чотири ідеї, які на нашу думку, уможливають формування особистість майбутнього фахівця-аграрія, а саме: патріотизму; високої моральності і сумління; добра й добродійності, професіоналізму, як такі, що витримали багатовікове випробування в нашій історії, були провідними в розвитку нашої нації.

Посилення виховної спрямованості предметів гуманітарного, соціально-економічного змісту забезпечують поряд з професійним становленням майбутнього фахівця формування громадянина, патріота України, дбайливого господаря на своїй землі, цивілізованого підприємця.

Нами було визначено основні завдання виховної роботи у вищих аграрних закладах. Їх особливість полягає в тому, що фахівець-аграрник у процесі виробничої діяльності повинен створювати ситуацію суб'єкт-суб'єктних відносин. Адже він виступає не як відчужений технократ, а, навпаки, як педагог, що залучає селян до спільних дій. Саме такі спільні дії здатні стати ефективним прискорювачем реформування сільського господарства.

Специфіка підготовки фахівців аграрного підприємницького профілю полягає у тому, що, виховуючи студентів на ідеях патріотизму, моральності, професіоналізму, необхідно акцентувати увагу на притаманних підприємцю, який працює в аграрно-промисловому комплексі, моральних рисах: національна самосвідомість, висока культура, любов до рідної землі, толерантність, правдивість, справедливість, любов і повага до представників різних національностей, що живуть в Україні.

З огляду на те, що сучасна аграрна освіта має вирішувати два важливих питання: підготувати справжнього фахівця для аграрного сектора відповідно до потреб суспільства, зорієнтованого на ринкову економіку, та сформувати особистість, яка спроможна відродити найкращі традиції українського села. Адже, сучасному агропромисловому комплексу потрібний високоосвічений та конкурентоспроможний фахівець, який є здатним ефективно впроваджувати

новітні технології в сільськогосподарське виробництво, бути справжнім господарем на рідній землі.

Питання формування особистості, яка усвідомлює значущість і важливість сільськогосподарської праці для суспільства й довкілля, не менш важливе. У виховному процесі в сільськогосподарських вищих навчальних закладах естетичне виховання, головним аспектом якого є формування естетичної культури особистості студента, відіграє дуже важливу роль.

У вихованні естетичної культури студентів, а тим більше студентів сільськогосподарських вищих навчальних закладів, є свої особливості. Студентський колектив взагалі – це група дуже різної за загальним культурним рівнем, досвідом, характером, звичками молоді. Там є як мешканці віддалених сіл, так і виключно міські жителі. Різницю в отриманому естетичному вихованні не можна не враховувати, оскільки на його якість вплинули і шкільні колективи, в яких здійснювалося навчання майбутніх студентів, та родинне середовище, де пройшли їх дитячі роки. Сільська молодь, яка здебільшого складає студентський контингент сільськогосподарського вищого навчального закладу, потребує особливої уваги у виховній позааудиторній роботі.

Викладачам вищих навчальних закладів необхідно з'ясувати, який ці всі фактори мають вплив на розвиток кожного студента, який слід залишили у свідомості, як виявляються у його поведінці. Неможливо виходити із припущення, що основа естетичної культури студента вже сформована, і продовжувати виховну роботу спираючись на це припущення. Індивідуальний підхід у процесі естетичного виховання та корективний курс на початковому етапі – це, на наш погляд, запорука успіху.

Література:

1. Лапузина Ф. Формирование деловых этических навыков студентов / Ф. Лапузина // Новий колегіум. – 2005. – № 1–2. – С. 85–92.
2. Нікітюк Є. Виховання духовності і толерантності молоді є основою розвитку сучасної освіти / Є. Нікітюк ; (текст виступу [заст. голови Центр. Комітету Профспілки прац. освіти і науки України на Х1 пленумі ЦК Профспілки] // Освіта України. – 2005. – № 30. – С. 6–7.

3. Полозенко О. В. Організаційно-методичні умови удосконалення педагогічної діяльності викладача вищого аграрного навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук. : спец. 13.00.04 / О. В. Полозенко. – Тернопіль, 2003. – 20 с.

4. Фрейре П. Формування критичної свідомості /З англ. пер. О. Дем'янчук. - К.: Юніверс, 2003. - 176 с.

5. Хоменко М. Передусім прогресивні технології навчання і виховання студентів / М. Хоменко // Освіта. – 2004. – № 13. – С. 1–2.